

اصالت سنجی

مقاله پژوهش

خلاصه انگلیسی این مقاله با عنوان:
Organizing the tissue adjacent to
Kerman bazaar with the focus on
responding to the needs of the disabled
در همین شماره به چاپ رسیده است.

شهرسازی ایران، دوره ۵، شماره ۹، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، صفحه ۱۷۴-۱۹۷
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۷/۱، تاریخ بررسی اولیه: ۱۴۰۱/۷/۲، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۹/۲، تاریخ انتشار:
۱۴۰۱/۹/۲

ساماندهی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین

داود امام زهی*؛ دانش آموخته برنامه‌ریزی شهری، دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران
کوروش افضلی؛ استادیار، گروه مهندسی شهرسازی، دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

چکیده: عناصر اصلی شکل‌دهنده در شهرها، شبکه معابر و کاربرهای شهری هستند و این عناصر در واقع پاسخگو به نیازهای اجتماعی انسان‌ها بوده و اهمیت زیادی دارند. ساکنان شهرها، حقوق برابر در استفاده از فضاهای عمومی شهری دارند، لذا ساماندهی فضاهای مناسب و مطلوب برای تمامی گروه‌های سنی و جنسی و به‌ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر (نظیر معلولین، سالمندان و ...) بخشی از وظایف برنامه‌های توسعه شهری قلمداد می‌شوند. مناسب‌سازی معابر و کاربرهای شهری، برای معلولان جسمی، از جمله رویکردهای عدالت محورانه در برنامه‌ریزی معاصر محسوب می‌شود. با وجود این بسیاری از عرصه‌های عمومی شهری همچون معابر، کاربرهای شهری در اغلب شهرهای ایران نظیر کرمان با معضل نامناسب بودن برای استفاده معلولان هستند. هدف این پژوهش، برنامه‌ریزی راهبردی ساماندهی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. بندهی شده است. نحوه گردآوری اطلاعات مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی نظیر استفاده از کتب، مقالات، شبکه اینترنت و همچنین مطالعات میدانی از روش پیمایشی مشاهده مستقیم، صاحب‌عبه، عکاسی و ... همراه بوده است. در این تحقیق جهت تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، از ابزار و تکنیک SWOT استفاده شده است. در نهایت با ارائه راهبردها و راهکارهای پیشنهادی به دو نقشه کاربری اراضی و شبکه معابر پیشنهادی، بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولان، دست پیدا کرده‌ایم.

واژگان کلیدی: ساماندهی، بازار کرمان، معلولان، مناسب‌سازی کاربری‌ها و معابر، سوات.

* ایمیل مسئول مکاتبات، davoodemamzehi@gmail.com

۱- این مقاله از پایان‌نامه کارشناسی ارشد داود امام زهی تحت عنوان " برنامه‌ریزی راهبردی ساماندهی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین " در دانشکده هنر، معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان به راهنمایی آقای دکتر کوروش افضلی انجام گرفته است.

۱- مقدمه

است برای اینگونه اتفاق‌ها. فضاها و خصوصیات آنها وابستگی شدیدی به نحوه فعالیت و الگوی رفتاری استفاده‌کنندگان دارند. مناسب نبودن فضای شهری از هر لحاظ برای حضور افراد ناتوان جسمی و حرکتی یا سالمندان، بر الگوی رفتاری آنها اثر منفی به جای می‌گذارد و سلامت فعالیت آنها را در جامعه به خطر می‌اندازد.

شهر مجموعه فرهنگی - کالبدی است که بر اساس نیازها، فعالیت‌ها و رفتارهای ساکنان آن شکل گرفته است. انسان‌ها بسته به نیازهای فردی یا گروهی خود فعالیت کرده و الگوی رفتاری خاص خود را عرضه می‌کنند. شهر و فضاهای مختلف آن بستر یا ظرفی

عمومی هستند که همواره شاهد بیشترین حجم استفاده‌کننده بوده و به‌عنوان بخشی از شهر به عمده‌ترین نیازهای شهروندان در ابعاد مختلف پاسخ می‌دهند. در اهمیت فضاهای عمومی همین بس که این فضاها به‌عنوان بستر کالبدی حیات مدنی و به‌عنوان تبلور فضایی مفهوم عرصه عمومی که عنصر ضروری جامعه مدنی است، رشد یابد (Habibi, 2000).

یک شهر طیفی از اقشار و افراد با وضعیت‌های سنی، جنسی و روحی متفاوت را در برمی‌گیرد که به طور طبیعی دارای علایق، معیارها و نیازهای متفاوتی برای زندگی هستند و شهر ایده‌آل و مناسب بایستی به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی و طراحی شود که فعالیت تمامی افراد جامعه از هر قشر و با هر محدودیتی را برای آنان مهیا نماید و کلیه شهروندان بتوانند از خدمات آن جامعه بهره‌مند شوند. این محیط شهری باید ارائه‌دهنده خدمات بیشتر به اقشار آسیب‌پذیر باشد تا این گروه از صحنه جامعه محو نگردند و به فراموشی سپرده نشوند (Etemad Sheikh al-Islami, 2006).

کیفیت زندگی منعکس‌کننده این تصور است که نیازهای افراد، بدون توجه به وضعیت سلامت جسمانی و شرایط اقتصادی و اجتماعی آن‌ها برآورده می‌شود و افراد از فرصت‌های شکوفایی به‌هیچ‌عنوان محروم نمی‌شوند (Harirchi et al; 2009).

معلولان و جانبازان، بخشی از افراد جامعه‌اند که همچون سایرین، نیازمند دسترسی و استفاده از خدمات عمومی هستند. اما، وجود برخی موانع به‌خصوص در نحوه برنامه‌ریزی، طراحی، معماری و شهرسازی، بسیاری از فضاهای شهری، به‌ویژه معابر عمومی، اماکن عمومی از جمله پارک‌ها، فضاهای سبز، فضاهای تفریحی، فضاهای باز و ... را فاقد شرایط لازم برای برآورده‌ساختن نیازهای دسترسی افراد معلول نموده است (Hanachi, 2004).

بر اساس آمار موجود ۱۰ درصد جمعیت هر کشور را معلولان تشکیل می‌دهند که نیمی از آن‌ها مادرزادی

اندازد و باعث می‌شود که این افراد تبدیل به ساکنان ماندگار خانه‌های خود شوند و زندگی اجتماعی آنان در چهار دیواری خانه‌هایشان محدود شود و بی‌تردید این موضوع انواع بیماری‌های جسمی و روحی آنان را تشدید می‌کند و بخش دیگر از سلامتی که وابسته به محیط است نیز از دست می‌رود. در صورت داشتن فضای شهری مناسب و در دسترس برای همگان که در آن آسایش و رفاه افراد و تمام‌گروها به خوبی عمل کند، شهر متعلق به تمام افراد جامعه می‌شود و حضور فرد سالم، ناتوان جسمی و حرکتی، پیر و جوان در آن دیده می‌شود زیرا تسهیلات و امکانات حضور آنان نیز مهیا شده، فضای شهری و رفتارهای اجتماعی آن در بهترین حالت خود آموزگاری بی‌همتا در زمینه آموزش مهارت‌ها و ادراک‌های اجتماعی است (Hesari Jabbar & Eskandar Saremi, 2019).

عناصر اصلی شکل‌دهنده در شهرها، شبکه معابر و کاربرهای شهری هستند و این عناصر در واقع پاسخگو به نیازهای اجتماعی انسان‌ها بوده و اهمیت زیادی دارند. اهداف اصلی برنامه‌ریزی شهری، تحقق شهر سالم، شهر پایدار، رفاه عمومی، توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی هستند. ساکنان شهرها، حقوق برابر در استفاده از فضاهای عمومی شهری دارند، لذا ساماندهی فضاهای مناسب و مطلوب برای تمامی گروه‌های سنی و جنسی و به‌ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر (نظیر معلولین و سالمندان) بخشی از وظایف برنامه‌های توسعه شهری قلمداد می‌شوند. مناسب‌سازی فضاهای شهری و بهبود قابلیت دسترسی و تحرک افراد دارای معلولیت از نقش و جایگاه مهمی در برنامه‌ریزی و طراحی شهری برخوردار است. تمامی افراد معلول در کشورهای درحال توسعه جهان به‌ویژه کشور ایران از میزان شیوع فقر و عدم دسترسی به فرصت‌های برابر اجتماعی و اقتصادی و به دنبال آن، نامناسب بودن فضاهای شهری رنج می‌برند (Qaseminejad, 2016). یکی از مهم‌ترین فضاهای شهری، فضاهای

ارزیابی فضاهای عمومی باتوجه به نیازهای معلولان و جانبازان و برنامه‌ریزی برای آن یکی از ضروریات هر جامعه‌ای است. مناسب‌سازی فضاهای شهری، برای معلولان جسمی و عابرین پیاده، از جمله رویکردهای عدالت محورانه در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری معاصر محسوب می‌شود. با وجود این بسیاری از عرصه‌های عمومی شهری همچون گذرگاه‌ها، پارک‌ها و مراکز شهری در اغلب شهرهای ایران نظیر کرمان با معضل نامناسب بودن فضا برای استفاده معلولان و عابرین پیاده مواجه‌اند. شبکه عبور و مرور در دو طرف بازار کرمان برای معلولان مناسب نمی‌باشند. معلول به راحتی نمی‌تواند در پیاده‌روها رفت‌وآمد کند. کنده کاری در سطح معابر باعث زمین خوردن معلول در سطح پیاده‌رو می‌شود. اهمیت و ضرورت تحقیق حاضر مشکلات اطراف بازار کرمان در پاسخگویی به نیازهای معلولان می‌باشد که عبارت است از: عدم مناسب‌سازی بعضی از معابر برای معلولین و عدم توجه به مناسب‌سازی کاربری‌ها در دو طرف بازار، کاربری‌های اطراف بازار ظرفیت پاسخگویی به معلولین را ندارند، نامناسب بودن ورودی و خروجی بعضی از کاربری‌ها، عدم مناسب‌سازی ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی و مناسب نبودن وسایل حمل‌ونقل عمومی و دسترسی نداشتن معلولین به آنها و توجه مدیریت شهری به مناسب‌سازی در محدوده مورد نظر به درستی صورت نگرفته است. هدف اصلی این پژوهش، برنامه‌ریزی راهبردی ساماندهی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین و اهداف خرد آن، تدوین الگوی ساماندهی سلسله‌مراتب معابر اطراف بازار کرمان برای تردد ایمن معلولین و تدوین راهبردها و سیاست‌ها برای حضور معلولین در معابر و کاربری‌های شهری می‌باشد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی - تحلیلی دست‌بندی شده است. نحوه گردآوری اطلاعات مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی نظیر استفاده از کتب، مقالات، شبکه اینترنت و همچنین مطالعات میدانی از

هستند و نیمی دیگر بر اثر حوادثی نظیر تصادفات کار، جنگ و ورزش و غیره دچار معلولیت شده‌اند. این قشر ناتوانایی‌هایی دارند که باید به‌عنوان یک شهروند در برنامه‌ریزی‌ها و طراحی‌هایی شهری خواسته‌های آنان مدنظر قرار گیرد. اهمیت توجه به این قشر به اندازه‌ای است که سازمان ملل سال‌های ۱۹۸۳ تا ۱۹۹۳ را دهه معلولان نامیده است (Iraqi, 2011).

معلولان همگی نیازمند برخورداری و دسترسی به سیستم‌های عمومی جامع از جمله مراکز درمانی، تجاری، اداری، خدماتی، تفریحی، حمل‌ونقل، صنعتی، آموزشی، مذهبی و ورزشی هستند. در تمام کشورهای جهان معلولان بخشی از جمعیت را تشکیل می‌دهند که همانند دیگر مردم بایستی برای رفع احتیاجات خود بتوانند در سطح شهر حرکت کرده و به تکاپو بپردازند. مناسب‌سازی سطح عبور و کیفیت دسترسی‌ها مقدم بر هر خدمتی به این گروه از جامعه باید مورد توجه قرار گیرد. ما باید بپذیریم که شهروندی به نام معلول داریم و منظور از این پذیرش، یک پذیرش آماری نیست که اعلام کنیم در یک شهر فلان قدر معلول زندگی می‌کنند. منظور این است که بپذیریم یک شهروند معلول داریم که به تحصیل، اشتغال، تفریح، مراجعه به سازمان‌ها و ... نیاز دارد. وقتی این پذیرش صورت گرفت تازه داستان شروع می‌شود. این جاست که تازه‌وارد یک کارشناسانه جدی در زمینه عمران شهری می‌شویم و می‌آییم برای رفتن یک معلول به محل تحصیل و کار و حتی مراکز تفریحی چاره‌ای می‌اندیشیم. اما متأسفانه در جامعه ما هیچ‌گاه این روند منطقی یعنی شناخت معلولان و برآوردن نیازهای آنها، طی نمی‌شود و این دو عامل اساسی دارد. یکی اینکه حضور معلولان در جامعه از ابتدا کم‌رنگ بوده است به دلیل همین شناخت ناکافی و پذیرش جامعه و دوم اینکه مسئولان و شاید تا حدی خود معلولان نخواسته‌اند از این حضور اندک و کم‌رنگ برای فرهنگ‌سازی و مناسب‌سازی محیط در جهت حضور بیشتر معلولان در جامعه استفاده کنند.

روش پیمایشی مشاهده مستقیم، مصاحبه، عکاسی و ... همراه بوده است. در مجموع از ۱۵ فرد معلول درباره مناسب سازی کاربری ها و معابر اطراف بازار تاریخی شهر کرمان مصاحبه به عمل آمد. در این تحقیق جهت تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده، از ابزار و تکنیک SWOT استفاده شده است. سؤالات اصلی این تحقیق که برگرفته از اهداف پژوهش هستند عبارتند از: آیا وضعیت کاربری ها و شبکه معابر در حال حاضر در محدوده دو طرف بازار کرمان پاسخگوی نیازهای معلولین هستند؟ و سؤال دوم، چه تغییراتی در وضع موجود محدوده در قالب برنامه ریزی راهبردی ساماندهی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین باید صورت گیرد؟ جهت شناسایی معیارهای تحقیق، نظریات اندیشمندان و پیشینه های مختلف درباره مناسب سازی معابر و کاربری های شهری برای معلولین دسته بندی شده است. معیارهایی که بیش تر تکرار شده اند و بر اساس این معیارهای به دست آمده، محدوده مورد شناخت و ارزیابی قرار گرفته است. با توجه به بررسی های صورت گرفته و مصاحبه های انجام شده در سطح محدوده مجاور بازار کرمان و همچنین استناد به معیارها و شاخص های پژوهش و در نهایت بازدید میدانی صورت گرفته از محدوده مورد نظر، شرایط موجود کاربری ها و شبکه معابر مجاور بازار کرمان پاسخگوی نیازهای معلولین نیستند و اکثر معابر و کاربری های مجاور بازار در وضعیت مطلوبی قرار ندارند و پایین تر از حد استاندارد قرار دارند. در چارچوب چشم انداز و ارائه راهکارهایی جهت حضور معلولان در معابر و کاربری های اطراف بازار و پاسخگویی به نیازهای آنان در محدوده مورد مطالعه با توجه به اهداف تحقیق، راهکارهای پیشنهادی تعریف شدند. در نهایت با ارائه راهبردها و راهکارهای پیشنهادی به یک پلان برنامه راهبردی پیشنهادی و دو تا نقشه پیشنهادی، کاربری اراضی و شبکه معابر پیشنهادی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت

پاسخگویی به نیازهای معلولین، دست پیدا کرده ایم.

۲- پیشینه پژوهش

(Sanderson, 2006) درباره ارزیابی برنامه ریزی دسترسی برای اشخاص با معلولیت در شهرهای میانی کانادا تحقیقی را انجام داده است. این تحقیق را با هدف از میان برداشتن موانع موجود در شهرها و بهبود دسترسی به فضاها برای اشخاص با معلولیت انجام داد. با انجام این پژوهش روشن شد که اغلب اشخاص با معلولیت در شهرها با موانع مواجه می باشند که باعث عدم مشارکت آنها در جامعه می شوند. نتایج این مطالعه نشان داد که ابزارهای برنامه ریزی، راهکاری برای بهبود دسترسی مناسب معلول به فضاهای شهری می باشد که معلولان بتوانند به درستی در مسائل جامعه مشارکت داشته باشند. بنابراین، درگیر کردن اشخاص معلول در توسعه و کاربرد ابزارهای برنامه ریزی بالقوه می تواند در مشارکت آنها در برنامه ریزی ها موفقیت آمیز باشد که امروزه شهرهای بزرگ اغلب توسط فضاهای عمومی وسیع شناخته می شوند و کیفیت عملکردی این فضاها یکی از ابزار سنجش قدرتمندی شهرها و توانایی آنها در ایجاد تفریح و سرگرمی، زیبایی های طبیعی و فضاهای باز برای شهروندانشان می باشد (Mehdizadeh & Jahanshahi, 1997). (Yeats, 1999). درباره دسترسی بدون مانع برای معلولین در اوکراین بیان می کند که با یکپارچه سازی برنامه ریزی و طراحی فضاهای شهری می توان دو مقوله تحرک (پویایی) و قابلیت دسترسی را برای تمام اقشار جامعه بوجود آورد تا هر کسی قادر باشد به طور آزادانه در فضاهای شهری قدم گذارد، به نظر وی دو مقوله تحرک و قابلیت دسترسی در فضاهای شهری بایستی زیربنا و اساس برنامه ریزی های شهری و طراحی قرار گیرند، او معتقد است با یکپارچه سازی طراحی شهری می توان شیوه زندگی معلولان را ارتقاء

بخشید (Yeats, 1999).

سازمان ملل متحد قوانین فرصت‌های برابری برای افراد معلول را در سال ۱۹۲۴ میلادی تصویب کرد و چارچوب‌های بین‌المللی توسعه مدافعان حقوق بشر و قانون‌گذاران برای حل مساله ناتوانان و معلولان در آن لحاظ شد و دستور العمل‌هایی را برای هدایت برنامه‌های مربوط به دسترسی برابر برای همه افراد ارائه کرد. در این راستا، موسسه‌های خیریه و وام‌دهنده مانند بانک توسعه و بانک جهانی در پیشرفت و حل مسائل و مشکلات معلولان و ناتوانان و مطرح کردن سیاست‌های مربوط به سیستم‌های حمل‌ونقل به‌ویژه پروژه‌های مختلف شهری نقش قابل‌توجهی داشته‌اند. البته، برخی از کشورهای در حال توسعه به‌ویژه آمریکای لاتین و آسیا روش‌هایی را در ارتباط با این رویکرد، یعنی پذیرفتن معلولان و ناتوانان در جامعه مدنی و مناسب‌سازی فضاهای شهری و سیستم حمل‌ونقل شهری در پیش گرفته‌اند (Stanbury & hugo, 2000).

اقبالی و قلم‌آرا در باره مناسب‌سازی محیط‌های شهری با تأکید بر امکان بهره‌وری پیاده‌بیان می‌کنند که تحولات اجتماعی و فرهنگی جامعه در یکی دو دهه اخیر سبب شده که اشخاص معلول به میزان قابل‌توجهی در جامعه جذب شوند، اما وجود برخی موانع به‌ویژه در عرصه‌ی برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی، بسیاری از فضاهای شهری فاقد شرایط لازم برای حضور این قشر در جامعه است. از عناصر مهمی که می‌تواند اشخاص معلول را به جامعه برگرداند، فضاهای شهری می‌باشند که با برنامه‌ریزی صحیح و مناسب‌سازی فضاهای موردنظر، می‌توان این قشر را از منزوی شدن بازداشت و از حضور فعال و مشارکت آنان در فعالیت‌های اجتماعی - اقتصادی بهره‌جست. یکی از مهمترین مشکلات فضاهای شهری کشور، نامناسب بودن فضاهای آنها در ارتباط با اشخاص دارای معلولیت می‌باشد که این مهم در هر دو مورد کالبدی

و رفتاری قابل ملاحظه می‌باشد. اولی ناشی از نتایج برنامه‌ریزی شهری، غیر صحیح و اقدامات عملی شهرسازانه و دومی پیامد اجتماعی - فرهنگی ناشی از آن است (Iqbali & Qalam Ara, 2006).

رستمی و همکاران در مقاله‌ای تحت عنوان مناسب‌سازی فضاهای عمومی شهری برای معلولین و سالمندان (مطالعه موردی: خیابان امام خمینی شهر پارسیان) بیان می‌کنند که فضاهای عمومی شهری مکانی برای تعاملات اجتماعی و روابط شهروندی برای همه اقشار می‌باشد. گرچه فضاهای شهری بر اساس تساوی حقوق شهروندی می‌باشد ولیکن در واقعیت اینگونه نیست و معلولان و سالمندان نمی‌توانند به آسودگی وارد فضای شهری شوند و همواره از ورود در اماکن عمومی هراس دارند؛ معلولین هم همانند دیگر افراد حق استفاده از فضاهای شهری را دارند. با این حال، نابسامان بودن فضای کالبدی شهرها و عدم انطباق آن با نیازها و خواسته‌های این گروه با توجه به مشکلات و موانع موجود در سطح شهرها به‌ویژه شهر پارسیان موجب گردید تا به بررسی هدف اصلی پژوهش یعنی بررسی مناسب‌سازی خیابان امام خمینی شهر پارسیان جهت استفاده معلولین و سالمندان از فضای شهری و اماکن عمومی پرداخته شود. اهداف سه‌گانه پژوهش شامل شناسایی استانداردهای لازم، بررسی مسائل و مشکلات موجود در خیابان و ارائه راهکارها می‌باشد که با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و ابزار مشاهدات میدانی و مطالعات کتابخانه‌ای، برداشت‌های بدست آمده در جدول SWOT مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت راهکارهایی به منظور بهسازی و مناسب‌سازی خیابان امام خمینی شهر پارسیان (پیاده‌روها، کاربری‌ها و اماکن عمومی آن) با توجه به جدول سوات بیان شده راهکار و پیشنهادی ارائه شده است که شامل اصلاح پیاده‌رو، ایجاد رمپ‌های استاندارد در ورودی کاربری‌ها، نصب پلهای ارتباطی بین خیابان و پیاده‌رو، اصلاح کف و نصب علام هشدار برای نابینایان و نصب

فضاها استفاده بهینه بعمل آید. معلولان در استفاده از فضاهای سبز و پارک ها اولویت دارند زیرا مشکلاتی که از نظر جسمی و حرکتی و روحی دارند نیازمند استفاده بیشتر از فضاهای عمومی هستند. میزان و نوع امکانات ایجاد شده، دسترسی، فراهم سازی بستر مکانی برای حضور معلولان و جانبازان خصوصا معلولان جسمی - حرکتی، زمان و مدت استفاده، توزیع مکانی پارک ها از مواردی است که ضرورت دارد، مطالعات و بررسی ها مدنظر قرارگیرد. شهر کرمان مسایل زیادی در ارتباط با فضای سبز دارد. زیرا فضای سبز شهر از توزیع فضایی - مکانی مناسب برخوردار نیست و امکانات لازم برای استفاده معلولان در آنها فراهم نیست، دسترسی به آنها به راحتی صورت نمی گیرد در این صورت ضرورت دارد حداقل شرایط در پارک ها فراهم گردد. پارک ها مهم شهر کرمان از نظر استانداردهای لازم برای استفاده معلولان و جانبازان مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته، اطلاعات به دست آمده نشان می دهد که حداقل شرایط در پارک ها فراهم نیست، زیرا ۲۳ پارک مورد مطالعه فقط یک پارک امکانات لازم برای معلولان و جانبازان دارد (پارک شورا). روش تحقیق توصیفی - تحلیلی، جمع آوری اطلاعات به روش میدانی، تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی صورت گرفته، نتایج به دست آمده شرایط نامناسب و توزیع نامتعادل آنها را نشان می دهد (Ghazanfarpour et al; 2016).

سبحانی و بیرانوندزاده در مقاله ای تحت عنوان ارزیابی مؤلفه های مناسب سازی فضاهای عمومی شهری برای استفاده جانبازان و معلولان در شهر خرم آباد، بیان می کنند که تامین نیازهای دسترسی معلولان مستلزم به کارگیری تمهیدات ویژه ای است، چرا که تامین دسترسی و فرصت های برابر برای آحاد جامعه یکی از ارکان حقوق شهروندی است. هدف مقاله ارزیابی مؤلفه های مناسب سازی فضاهای عمومی شهری برای استفاده جانبازان و معلولان است. نوع تحقیق از نوع

مبلمان شهری استاندارد می باشد (Rostami, et al; 2021).

جلالی و همکاران در باره مناسب سازی فضاهای عمومی شهری برای ناتوانان جسمی و حرکتی در شهر همدان، در راستای برخورداری از حقوق مدنی معلولین و ناتوانان جسمی و حرکتی به عنوان یک شهروند در بهره گیری از فضاهای عمومی شهری پرداخته اند. هدف، تحلیل و شناسایی مؤلفه های اثر گذار در فعال سازی یا رکود فضاهای عمومی می باشد که در این راستا نوع تحقیق کاربردی و روش آن توصیفی- تحلیلی می باشد. همچنین با بهره گیری از تکنیک SWOT نقاط ضعف و قوت و نیز فرصت ها و تهدید های حاکم بر فضاهای عمومی شهری در خیابان شهدای شهر همدان به عنوان نمونه مورد مطالعه بررسی شده است. سپس عوامل داخلی و خارجی حاکم بر فضاهای عمومی محدوده مورد نظر با استفاده از طیف لیکرت امتیازدهی و ارزیابی گردید؛ یافته های پژوهش نشان می دهد که فضاهای مذکور به دلیل نقایص کالبدی، مدیریتی و جامعه، نتوانسته اند نقش بایسته خود را به عنوان فضایی برای تعاملات اجتماعی در رابطه با معلولین و ناتوانان جسمی و حرکتی ایفا نمایند. لذا بر پایه تحقیق می توان با ارائه راهبردها و راهکارهای پاسخده به نیاز شهروندان و اولویت بندی آنها بر اساس محدودیت ها به ساماندهی و مناسب سازی این فضاها در راستای دستیابی به یک فضای عمومی شهری به عنوان یک حوزه عمومی جهت جامعه هدف نائل شد (Jalali et al; 2016).

غضنفر پور و همکاران در مقاله ای تحت عنوان تحلیل وضعیت پارک های شهر کرمان برای استفاده معلولان و جانبازان و توزیع فضایی و مکانی آن ها با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی بیان می کنند که پارک ها از جمله مکان های عمومی هستند که بیشترین استفاده از آنها صورت می گیرد. در کنار استفاده گسترده ای که از آنها بعمل می آید ضرورت دارد که امکانات بیشتری در آنها استقرار یابد تا از این

حضور آن ها می باشد (Khojasteh Qamuri, 2010).

مجیدی و تیموری در مقاله ای تحت عنوان خیابان چهار باغ جهت اصلاح دسترسی معلولین و جانبازان در شهر اصفهان بیان می کنند که ضرورت نیاز به طراحی مناسب گذرها برای عبور این دسته از شهروندان و همچنین معرفی استانداردهای این فضاها به منظور سازگار کردن آن ها برای حرکت ایشان و تطبیق فضاهای ساخته شده موجود با نیازهای آنان است که در این زمینه مطالعاتی در مورد مشکلات معلولین برای عبور از گذرها و معرفی استانداردهایی برای طراحی آن مطرح شده است. خیابان چهارباغ عباسی در شهر اصفهان به عنوان یکی از خیابان های اصلی و پر رفت و آمد این شهر مورد بررسی و تحلیل میدانی قرار گرفت که بیشتر موانع و مشکلات افراد معلول در خیابان چهارباغ به شبکه معابر و مبلمان شهری باز می گشت. موانع موجود در شبکه دسترسی پیاده شهری و قطع ادامه حرکت راحت در مسیرهای پیاده، برای افراد مختلف می توانست دشواری ایجاد کند به ویژه برای افرادی که برای حرکت، به وسایل کمکی نیاز داشتند با توجه به مطالعات و بررسی های انجام شده نتیجه گرفته شده که عمده مشکلات فرد معلول در خیابان چهار باغ به شبکه معابر و مبلمان شهری مربوط می شود. شبکه معابر در هر شهر، عامل ارتباطی کلیه فضاهای شهری است که با مناسب سازی آن برای فرد معلول، بسیاری از مشکلات این قشر از جامعه حل می شود (Majidi & Timuri, 2011).

صبوری گرده در مقاله ای تحت عنوان طراحی فضاهای شهری دوستدار سالمند و معلول (نمونه موردی: منطقه تفریحی و گردشگری شورابیل) بیان می کند که رشد و گسترش شهرها و تغییرات به وجود آمده در طرح ها و مناظر شهری، هماهنگی لازم را با افزایش جمعیت و سیر صعودی سن افراد و معلولیت را نداشته است. از ارائه و اجرای بسیاری از طرح ها، به خوبی می

توصیفی - تحلیلی است. در جمع آوری اطلاعات از مطالعات میدانی و کتابخانه ای استفاده شده است. همچنین، برای تجزیه و تحلیل یافته ها از روش آمار استنباطی تحلیل مسیر و مدل سوات بهره گرفته شده است. بر اساس نتایج تحلیل مسیر، متغیرهای وضعیت پیاده رو و پل های ارتباطی در مناسب سازی فضاهای عمومی شهری برای استفاده جانبازان و معلولان در شهر خرم آباد بیشترین تاثیر را دارد. همچنین، نتایج مدل سوات نشان می دهد که رعایت برخی اصول مناسب سازی در فضاهای شهری نظیر تدوین ضوابط و استانداردهای مناسب سازی و ابلاغ به دستگاه های ذی ربط و الزام شهرداری ها به مناسب سازی فضاهای شهری برای معلولان مهم ترین نقاط قوت محسوب می شود. جابه جایی مکرر و مستمر مسئولان در سطوح مختلف، فقدان پارکینگ در فضاهای پرتردد شهر و نظایر آن از مهم ترین ضعف ها قلمداد می شود. برقراری تعامل سازنده بین شهرداری و بهزیستی، تصویب قانون مناسب سازی برای ارگان ها و دستگاه های دولتی و خصوصی مهم ترین نقاط فرصت و در نهایت مهم ترین تهدید ها کمبود شدید امکانات و تجهیزات اطلاع رسانی، بی توجهی مسئولان و ارگان های ذی ربط به جایگاه معلولان در فضاهای شهری و نظایر آن است (Sobhani & Biranvandzadeh, 2016).

خجسته قمری در مقاله ای تحت عنوان، مناسب سازی فضاهای شهری و ساختمان های عمومی برای معلولین بیان می کند که امروزه مهم ترین بحثی که در خصوص مناسب سازی فضاهای شهری و ساختمان های عمومی برای معلولین مطرح می شود، برداشتن موانع در مسیرهای حرکتی و یا احداث دسترسی های مختص برای این افراد می باشد. بدون شک تعداد زیادی از افراد معلول و ناتوان به نسبت دیگر افراد غیر معلول، بیشتر وقت خود را در منزل سپری می کنند. مهم ترین عاملی که مسبب این امر شده، فراهم نبودن تسهیلات و امکانات رفاهی اولیه جهت

مبلمان و تجهیزاتی در منطقه تفریحی و گردشگری شورابیل مطابق با استانداردها و معیارها فضاهایی دوستدار سالمند و معلول در این منطقه خلق نماییم (Sabourigerdeh, 2020).

اذانی و همکاران درباره ارزیابی میزان تناسب فضاهای شهری با معیارهای دسترسی معلولین و رتبه بندی مناطق شهری بیان می کنند که در زمینه رعایت معیارهای برنامه ریزی شهری و طراحی شهری برای معلولان در سطح شهر دوگنبدان اقدامات مناسب و کافی صورت نگرفته است و هیچ کدام از فضاها و کاربری های مورد سنجش در شهر دوگنبدان از لحاظ مناسب سازی برای معلولان وضعیت مناسبی ندارند که در بین فضاهای مختلف، پارک ها و فضای سبز، فضاهای آموزشی، کتابخانه ها، سالن های ورزشی و معابر و در بین مناطق شهری ۵ و ۴ بدترین وضعیت را دارند. در این راستا، با رتبه بندی مناطق شهری با استفاده از معیارهای مورد بررسی، اولویت هر منطقه شهری جهت مناسب سازی در هر معیار تعیین شده است (azani et al; 2014).

سرور و همکاران درباره وضعیت فضاهای عمومی شهری برای معلولین و کم توان های حرکتی با بهره گیری از تکنیک SWOT نقاط ضعف و قوت و نیز فرصت ها و تهدید های حاکم بر فضاهای عمومی شهری در میدان دوم صادقیه واقع در میان منطقه پنج و دو شهرداری تهران به عنوان نمونه مورد مقاله ای انجام داده اند که عوامل داخلی و خارجی حاکم بر فضاهای عمومی محدوده مزبور با استفاده از طیف لیکرت امتیازدهی و ارزیابی گردید؛ یافته های پژوهش نشان داد که فضاهای مذکور به دلیل نقایص کالبدی و مدیریتی، نتوانسته اند نقش بایسته خود را به عنوان فضایی برای تعاملات اجتماعی (حوزه عمومی) در رابطه با معلولین ایفا نمایند. همچنین نتایج مشخص ساخت که راهبرد محافظه کارانه اولویت نخست برنامه ریزی ساماندهی و نوسازی ساختار کالبدی فضاهای عمومی منطقه مورد مطالعه قرار دارد؛ لذا بر پایه اخذ استراتژی محافظه

توان دریافت که در آن ها به نیازهای بسیاری از قشرهای جامعه، از جمله سالمندان و معلولان، توجه درخوری نمی شود. بنابراین همواره قشرهای از مردم هستند که با مشکلات زیاد، از جمله مناسب سازی محیط و نبود منظر مناسب شهری روبه رو بوده اند و جایگاه مناسبی برای حضور نمی یابند. سالمندان و معلولان از جمله قشرهایی هستند که با مشکلات فراوانی در شهر مواجه اند. آنان با وجود تمایل به شرکت در تعاملات اجتماعی و استفاده از فضاهای عمومی، از فضای شهری مناسبی که امکان زندگی مستقل را برای آنان ایجاد کند، برخوردار نیستند. به یقین عوامل متعددی نظیر کاربری اراضی، بافت شهری، دسترسی پذیری، حضورپذیری، تجهیزات و مبلمان شهری در طراحی شهر تاثیرگذار هستند. در این تحقیق عوامل، نارسایی و کمبودهای سالمندان و معلولین را برای ایجاد تعامل اجتماعی و حضورپذیری در فضاهای عمومی بررسی می کند و در پایان با توجه به ضوابط و استانداردها به طراحی فضاها و مکان هایی با تجهیزات و امکانات متناسب با دوستدار سالمندان و معلولین با استفاده از نرم افزارهای طراحی مانند اتوکید و اسکچاپ و... می پردازد. بررسی ها و ارزیابی های انجام گرفته براساس مشاهدات و معیارها و ضوابط موجود برای فضاهای عمومی منطقه تفریحی و گردشگری شورابیل جهت دسترسی و حضورپذیری معلولین و سالمندان و فضاهایی دوستدار این قشر پرداخته شده است. مطابق بررسی های انجام گرفته چنین حاصل می شود که منطقه تفریحی و گردشگری شورابیل به لحاظ حضورپذیری و فضایی دوستدار سالمند و معلول نا مطلوب می باشد و فضاهایی برای لذت بردن این قشر در منطقه بسیار ناچیز می باشد. فضاهای عمومی مطلوب، فضاهایی محسوب می شود که مورد استفاده تمام اقشار جامعه بوده و همه افراد به یک میزان از آن بهره مند شوند. پس با توجه به برداشت و تجزیه و تحلیل چنین حاصل شد که با طراحی مکان ها و

سازی معلولان در بهره‌گیری بیشتر و بهتر از پارک‌ها و فضاهای سبز شهر، و سازگار ساختن این کاربری‌های شهری با نیازهای این اقشار، باید بیش از پیش توجه داشت (Taghvaei et al; 2010).

۳- مبانی نظری

تعریف ساماندهی: کاربرد وسیع واژه ساماندهی در عناوین طرح‌های شهری از یک سو و قلمدادشدن این واژه به‌عنوان واژه‌های تخصصی از سوی دیگر، ضرورت تبیین قرائت صحیح از این واژه را مشخص می‌کند. در لغت‌نامه دهخدا از ساماندهی ضمن اینکه با عنوان سامان‌دادن نام‌برده شده، از لحاظ معنایی به نظم و ترتیب‌دادن، سروصورت دادن تعبیر شده است. اصطلاح ساماندهی از دو بخش سامان و دهی پدیدآمده که واژه سامان، تعبیر معنایی متنوعی را داراست. مانند شهر و قصبه، نشانه‌گاه مرزی، ترتیب و اسباب و آرایش، به شایسته، حد و اندازه، آرام و سکون، قدرت و قوت، دولت و ثروت، عاقبت و سرانجام ... (Dehkhoda, 1998). در حوزه ادبیات شهری عموماً سازماندهی معادل واژه ساماندهی در نظر گرفته می‌شود، در حالی که واژه سازماندهی به عمل سازمان‌دادن تعبیر می‌شود (Anvari, 2002). به عبارتی منظور از ساماندهی، بهبود وضع موجود در جهت افزایش شرایط مناسب زندگی در محدوده‌های شهری و روستایی است می‌شود (Samadi Randy, 1997). بنابراین ساماندهی در گستره واژگان و اصطلاحات؛ تخریب، نوسازی، بازسازی، حفاظت، ارتقاء و کیفیت‌بخشی، نگهداری، جلب مشارکت و بسیاری واژه‌ها و اصطلاحات دیگر در زمینه مداخله شهری تلقی شده است.

تعریف برنامه‌ریزی شهری: برنامه‌ریزی شهری برای هر شهر مستلزم دریافت و فهم صحیح از فضاهای شهری است. فضایی که توده مردم شهر، اهداف و وقایع آن را به وجود می‌آورد و مفهوم توسعه پایدار شهری را که بر اصلاح و بهبود کیفیت زندگی شهروندان تأکید دارد به وجود می‌آورد (Hosseinzadeh Delir,)

کارانه می‌توان با ارائه راهبردها و راهکارهای پاسخده به نیاز شهروندان و اولویت بندی آنها بر اساس محدودیت منابع و هزینه‌ها و ترتیب و توالی اجرای آنها به ساماندهی و مناسب‌سازی این فضاها در راستای دستیابی به یک فضای عمومی شهری به‌عنوان یک حوزه عمومی جهت جامعه هدف نائل شد (Sarwar et al; 2014).

تقوایی و همکاران درباره بررسی و ارزیابی وضعیت فضاهای شهری (پارک‌ها) بر اساس معیارها و ضوابط موجود برای دسترسی معلولان و جانبازان بیان می‌کنند که از جمله ملزومات رشد و توسعه جوامع، ایجاد بسترهای فضایی و کالبدی مناسب جهت استفاده همه اقشار جامعه از خدمات و امکانات عمومی، به‌منظور تحرک و جابجایی بهتر و دسترسی آسان تر در سطح شهر است. ناتوانان جسمی، معلولان و جانبازان، بخشی از افراد جامعه اند که همچون سایرین، نیازمند دسترسی و استفاده از امکانات و خدمات عمومی هستند. اما، وجود برخی موانع بویژه در نحوه طراحی، معماری و شهرسازی، بسیاری از فضاهای شهری، به ویژه معابر عمومی، پارک‌ها و فضاهای سبز را فاقد شرایط لازم برای برآورده ساختن نیازهای دسترسی افراد معلول نموده است. باتوجه به اهمیت مسأله، مراکز تفریحی، به خصوص پارک‌ها، فضاهای سبز و باغ‌های شهری، باید به گونه‌ای طراحی و احداث شوند که کم‌توانان جسمی نیز قادر به استفاده از این گونه اماکن باشند. به دنبال این هدف و باتوجه به ضوابط و معیارهای موجود در منابع و لحاظ کردن آن در مشاهدات میدانی، و همچنین نتایج پرسشنامه‌های پاسخ داده شده توسط معلولان و جانبازان، وضعیت تعداد ۳۶ پارک مهم شهر اصفهان به‌عنوان نمونه مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. نتایج حاصل، حاکی از آن است که از مجموع پارک‌های مورد مطالعه وضعیت ۲/۸ درصد مناسب، ۶۶/۷ درصد از وضعیت نامناسب برخوردار بوده‌اند؛ بنابراین جهت بهسازی فضاهای عمومی برای توانمند

از امکانات موجود جامعه با هر شرایط روحی و جسمی و مطابق با نیاز آن فرد اعم از رفاهی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و منابع طبیعی. به عبارت دیگر، مناسب‌سازی وضع موجود به معنای اصلاح شرایطی است که از قبل به وجود آمده است. در این فرایند تغییرات در اجزاء یا تجهیزات محیط، باید در جهت ایجاد محیط بدون مانع و قابل‌دسترس و منطبق با ضوابط مصوب صورت پذیرد. مناسب‌سازی به برطرف نمودن موانع فیزیکی، معماری و ترافیکی موجود و اصلاح محیط اطلاق می‌شود، به طوری که همه انسان‌ها، از جمله افراد دارای محدودیت جسمی و حرکتی قادر باشند تا آزادانه و بدون خطر در محیط پیرامون خود اعم از اماکن عمومی، معابر، محیط شهری، محل سکونت و ... حرکت کنند (Badla, 2004).

2001). برنامه‌ریزی شهری یک سری تصمیمات سنجیده در امور شهری که با رعایت قیودات خاص خود شیوه رابطه انسان را با محیط شهری در قالب بهینه طراحی و طبقه‌بندی می‌کند (Rahnamai & Shah, Hosseini, 2004).

تعریف معلول: معلول کسی است که در جامعه‌اش به واسطه تفاوتی که در ظاهر و یا رفتارش دارد با محدودیتی عملکردی یا فعالیتی، مورد توجه قرار می‌گیرد (مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن). در تعریفی دیگر معلول به افرادی اطلاق می‌گردد که به تشخیص کمیسیون پزشکی سازمان بهزیستی بر اثر ضایعه جسمی، ذهنی، روانی یا توأم؛ اختلال مستمر و قابل توجهی در سلامت و کارایی عمومی وی ایجاد گردد، به طوری که موجب کاهش استقلال فرد در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی شود (Islamic Council of Iran, 2004).

تعریف معلولیت: سازمان بهداشت جهانی ناتوانی را مجموعه‌ای از اختلالات، موانع فعالیتی و محدودیت‌های مشارکتی تعریف کرده است. در این تعریف از اختلال: به معنی هر نوع مشکل در عملکرد و ساختار بدن؛ موانع فعالیتی: مواجهه فرد با مشکل در هنگام اجرای یک کار یا اقدام؛ محدودیت مشارکت: مشکلاتی که فرد به هنگام حضور در موقعیت‌های مختلف زندگی آن را تجربه است. هر نوع کمبود یا فقدان توانایی (ناشی از اختلال) که فعالیت فرد را برای انجام امری به روشی که افراد عادی انجام می‌دهند محدود سازد یا دامنه فعالیت او را از حالت طبیعی خارج نماید معلولیت گفته می‌شود. معلولیت عبارت است از فقدان یا کاهش فرصت‌ها برای سهم‌شدن در زندگی اجتماعی، در سطحی برابر با دیگران و با محرومیت‌هایی که فرد به‌عنوان نتیجه نقص و ناتوانی تجربه می‌کند، مرتبط می‌باشد. (Hojjati, 2007).

تعریف مناسب‌سازی: مناسب‌سازی عبارت است از فراهم‌ساختن زمینه استفاده یکسان تک‌تک افراد جامعه

جدول شماره (۱): مؤلفه‌ها، معیارها و شاخص‌های تحقیق بر اساس پیشینه، مبانی نظری تحقیق و برداشت‌های میدانی نگارندگان (مدل مفهومی تحقیق)

مؤلفه‌ها	معیارها	شاخص‌ها
کاربری زمین و فضاهای همگانی	فضاهای باز همگانی	۱- وجود فضاهای باز شهری و مناسب‌سازی شده برای معلولان، ۲- فضاهای باز همگانی ویژه معلولان، ۳- توجه به مناسب‌سازی کاربری‌های عمومی برای معلولان، ۴- وجود فضای باز برای قرارگذاشتن معلولان در کنار هم، ۵- حضور معلولان در بازار
	کاربری‌های ضروری	۶- وجود کاربری‌های ضروری و مناسب‌سازی شده برای معلولان، ۷- کاربری‌های تجاری مناسب‌سازی شده برای معلولان که خریدهای روزانه خود را انجام می‌دهند، ۸- وجود کاربری‌های فرهنگی مناسب‌سازی شده ویژه معلولان، ۹- وجود کاربری‌های مناسب اوقات فراغت برای تفریح معلولان و ناتوانان جسمی، ۱۰- ظرفیت پاسخگویی کاربری‌ها به نیازهای معلولان، ۱۱- توجه به آسایش اقلیمی در معابر و کاربری‌های شهری
حمل‌ونقل و ترافیک و زیرساخت‌ها	دسترسی	۱۲- عدم انسداد پیاده‌روها و معابر برای معلولان، ۱۳- عرض مناسب پیاده‌روها برای حرکت معلولان، ۱۴- دسترسی مناسب به مراکز خرید و خدماتی، ۱۵- اتصال پیاده‌روها به سواره‌روها برای رفت‌وآمد، ۱۶- دسترسی به مسیرها ویژه نابینایان، ۱۷- مناسب‌بودن ورودی و خروجی کاربری‌ها، ۱۸- دسترسی مناسب معلولان به ادارات، بانک‌ها و ...، ۱۹- دسترسی مناسب معلولان به فضاهای همگانی
	به تجهیزات و تأسیسات	۲۰- دسترسی آسان و ایمن معلولان به ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی و وجود ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی مناسب معلولان و ۲۱- دسترسی مناسب معلولان به سرویس‌های عمومی بهداشتی

مأخذ: (نگارندگان بر اساس یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

محیط خارجی	فرصت‌ها (O)	راهبرد تهاجمی (حداکثر - حداکثر)	راهبرد انطباقی (حداقل - حداکثر)
	تهدیدها (T)	راهبرد اقتضایی (حداکثر - حداقل)	راهبرد دفاعی (حداقل - حداقل)

مأخذ: (Pierce & Robinson, 2001)

۵- یافته‌های پژوهش

با مصاحبه‌هایی که با معلولین انجام شد. اکثر آنها می‌گفتند که در بافت مجاور بازار کرمان، علی‌الخصوص بازار به آسایش اقلیمی در معابر و کاربری‌های شهری توجه کافی شده است زیرا به دلیل سنتی بودن بافت بازار، مسقف بودن آن برای رفت‌وآمد یک انسان پیاده مطلوب است. به گفته معلولین در چند سال اخیر مشارکت نهادها مربوطه از جمله استانداری، سازمان بهزیستی شهرکرمان به معابر و کاربری‌ها برای مناسب‌سازی معلولین توجه کرده‌اند. البته بعضی از معلولین می‌گفتند که شهرداری کرمان هم در این زمینه اقداماتی انجام داده و در حال انجام دارد و چند تا معلول به اقداماتی که در کاربری‌ها و معابر مجاور بازار اشاره کردند. از جمله اقدامات عبارت‌اند از: مناسب‌سازی ورودی بازار تاریخی کرمان، مناسب‌سازی ورودی بازار قدمگاه، مناسب‌سازی مسجد جامع کرمان به‌عنوان یک کاربری مذهبی و بانک سپه به‌عنوان یک کاربری اداری در خیابان شریعتی مناسب‌سازی شده‌اند. باتوجه‌به مصاحبه‌های انجام شده با معلولین در بازار و اطراف آن و مشاهدات محقق، حضور معلولین در بازار مشاهده شده است. اکثر معلولین می‌گفتند که قسمت‌های کمی از بازار برای رفت‌وآمد و خرید مناسب‌سازی شده؛ ولی اغلب آنها از مناسب‌سازی معابر و کاربری‌های اطراف رضایت نداشتند. کاربری‌های عمومی مانند مسجد و تکیه و کاربری‌های فرهنگی و تاریخی در مجاورت بازار و داخل بازار وجود دارند؛ اما بعضی از این کاربری‌ها مناسب‌سازی نشده‌اند. از جمله کاربری عمومی که

۴- روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش و ماهیت توصیفی - تحلیلی می‌باشد. اطلاعات موردنیاز از روش کتابخانه‌ای و میدانی یا پیمایشی جمع‌آوری شده است. مطالعات کتابخانه‌ای نظیر استفاده از کتب، نشریات، مقالات، شبکه اینترنت و... و در مطالعات میدانی استفاده از روش مشاهده، پیمایشی، مصاحبه چهره‌به‌چهره با معلولین دو طرف بازار کرمان، عکاسی از وضع موجود محدوده بازار و ... می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش معلولین پیاده در دو طرف معابر بازار کرمان هستند. از روش‌های کمی و کیفی و تکنیک SWOT برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است؛ بنابراین به‌منظور ارائه راهبرد در محدوده موردنظر نیز از طریق پاسخگویی به نیازهای معلولین در فضای شهری، شناخت عوامل چهارگانه جهت شناسایی و بررسی عوامل مؤثر درونی شامل نقاط قوت و نقاط ضعف و عوامل تأثیرگذار بیرونی همچون فرصت‌ها و تهدیدات بر پاسخگویی به نیازهای معلولین در فضای شهری امر ضروری است. در حقیقت از تحلیل سوات به‌عنوان ابزاری جهت شناسایی مسائل استراتژیک و ارائه راهبردها و استراتژی‌های مناسب استفاده می‌گردد، ابتدا با سنجش محیط داخلی و محیط خارجی محدوده فهرستی از نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات مورد شناسایی قرار می‌گیرد، سپس با تجزیه تحلیل آن‌ها، اولویت‌ها را مشخص کرده و جهت برطرف نمودن یا تقلیل نقاط ضعف و تهدیدها و تقویت و بهبود نقاط قوت و فرصت‌های موجود در ارتباط با فضای شهری برای معلولین، در این بخش راهبردها و استراتژی‌های متنوع، مناسب و ماتریس نهایی ارائه می‌گردد.

جدول شماره (۲): راهبردهای چهارگانه بر اساس تحلیل سوات

SWOT	محیط داخلی	
	ضعف‌ها (W)	قوت‌ها (S)

به‌وسیله پله انجام می‌شود و کسانی که از ویلچر استفاده می‌کنند، برای ورود به این مراکز دچار مشکل می‌شوند و به گفته خودشان دسترسی به این مکان‌ها برای معلولین مناسب‌سازی نشده‌اند. بررسی نتایج کسب شده از برداشت میدانی و مصاحبه با معلولین، نشان می‌دهد که در بعضی از معابر اطراف بازار از جمله خیابان گل‌بازخان که به بازار مسگرها نزدیک است و قسمتی از خیابان شریعتی، دسترسی به مسیرهای ویژه نابینایان مناسب‌سازی شده‌اند. اتصال پیاده‌روها به سواره‌روهای دو طرف بازار برای رفت‌وآمد از دید معلولین مناسب نمی‌باشند. پل‌های ارتباطی پیاده‌رو و سواره‌رو و بالعکس که هم سطح نیستند، برای افراد معلول با صندلی چرخ‌دار یا افراد دارای وسایل کمکی مانند عصا غیرقابل عبور هستند.

مناسب‌سازی نشده‌اند. عبارت‌اند از: تکیه مدیرالملک در خیابان امام در مجاورت بازار و حمام گنجعلی خان به‌عنوان یک کاربری فرهنگی، تاریخی و گردشگری که معلولین از آن محروم هستند؛ زیرا برای معلولین جسمی - حرکتی و نابینایان مناسب‌سازی نشده‌اند. از نظر بیشتر معلولینی که با آنها مصاحبه شدند. گفتند که وضعیت شاخص، توجه به مناسب‌سازی کاربری‌های عمومی برای معلولین در وضعیت ضعیفی قرار دارد. با بازدید میدانی از کاربری‌های تجاری در خیابان امام و میدان ارگ به همراه سه تا معلول جسمی حرکتی به ارزیابی کاربری‌ها پرداختیم. یکی از معلولین که سوار ویلچر بود، گفت: اغلب عناصر تجاری در دو طرف بازار برای معلولین مناسب نمی‌باشند و پاسخگوی نیازهای خرید معلولین در این نقاط از شهر نیستند. معلولی دیگر اعتقاد داشت که برای خرید البسه از کاربری‌های تجاری در میدان ارگ با مشکل مواجه می‌شود. جای این کاربری‌های خوب هستند؛ اما برای معلولین مناسب‌سازی نشده‌اند. از پیاده‌رو خیابان طالقانی به همراه یک معلول بازدید میدانی به عمل آمد. فرد معلول اظهار داشت که چندین سال است قسمتی از مسیر پیاده‌رو خیابان طالقانی برای افراد پیاده خصوصاً معلولین مسدود شده است و دلیل آن هم مسدود شدن پیاده‌رو در عملیات ساختمان‌سازی، پروژه‌ی صاروج می‌باشد و مسیر تردد معلول بسته شده و معلول مجبور است برای ادامه مسیر از قسمت سواره خیابان استفاده کند و احتمال برخورد سواره‌ها با فرد معلول را افزایش داده و باعث غیر ایمن شدن این قسمت از پیاده‌رو شده است. درحالی‌که حفاظت کارگاه‌های ساختمانی، قراردادن و انبارکردن وسایل کار، تخلیه مصالح و نخاله‌های ساختمانی در معابر عمومی غیرقانونی است. طبق مطالعات میدانی و مصاحبه‌های انجام شده با معلولین، آنها مشکل اصلی را عدم دسترسی مناسب به مراکز خرید و خدماتی برشمردند. به گفته معلولین، ارتباط‌های عمودی در مراکز خرید و خدماتی بیشتر

جدول شماره (۳): تجزیه و تحلیل مؤلفه کاربری اراضی و فضاهای همگانی در بازار و اطراف بازار کرمان با استفاده از ابزار و تکنیک سوآت

نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)	نقاط فرصت (O)	نقاط تهدید (T)
<p>۱- وجود بناهای مذهبی و فرهنگی مناسب‌سازی شده برای معلولین در مجاورت بازار کرمان</p> <p>۲- وجود کاربری‌ها تجاری و اداری در مجاورت بازار کرمان</p> <p>۳- اغلب معلولین از مکان‌گزینی صحیح کاربری‌های مسکونی در محدوده بازار رضایت داشتند. کاربری‌های مسکونی در این محلات به‌دوراز سروصدا ایجاد شده‌اند؛ بلکه در داخل محلات ایجاد شده‌اند و این نزدیکی کاربری‌ها برای یک شخص پیاده یا معلول مطلوب است.</p>	<p>۱- میدان گنجعلی خان به‌عنوان یک فضای باز شهری از دید اکثر معلولین مناسب نمی‌باشد؛ زیرا میدان به طور کامل برای یک فرد معلول مناسب‌سازی نشده است.</p> <p>۲- عدم وجود فضای همگانی خاص ویژه معلولین در مجاورت بازار تاریخی کرمان</p> <p>۳- عدم توجه به مناسب‌سازی بعضی از کاربری‌های عمومی برای معلولین در مجاور بازار کرمان</p> <p>۴- اغلب کاربری‌ها تجاری در دو طرف بازار برای معلولین مناسب نمی‌باشند و پاسخگوی نیازهای خرید معلولین در این نقاط از شهر نیستند.</p> <p>۶- کاربری‌های اطراف بازار پاسخگوی رفع نیازهای معلولین نیستند.</p>	<p>۱- امکان تقویت جذب معلولین کاربری‌های مناسب‌سازی شده در مجاورت بازار</p> <p>۲- امکان مشارکت سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی برای مناسب‌سازی کاربری‌های تجاری و اداری در خیابان‌های شریعتی و امام خمینی برای حضور آسان معلولین</p> <p>۳- امکان مناسب‌سازی کاربری‌های عمومی و جذب معلولین به‌سوی کاربری‌های مجاور بازار کرمان</p> <p>۴- امکان بهبود و ارتقای مناسب‌سازی کاربری‌های ضروری نظیر بانک‌ها و کاربری‌های آموزشی در مجاورت بازار کرمان</p>	<p>۱- امکان عدم مراجعه معلولین به بافت مجاور بازار کرمان به دلیل عدم مناسب‌سازی بعضی از کاربری‌های ضروری که نیازهای آنها را رفع می‌کنند.</p> <p>۲- کم‌توجهی مسئولان و متصدیان مدیریت شهری نسبت به مناسب‌سازی کاربری‌های تجاری و اداری در مجاورت بازار کرمان</p> <p>۳- احتمال بروز خطرهای فراوان برای معلولین در بافت مجاور بازار به دلیل نادیده‌گرفتن حق شهروندان معلول در استفاده از فضاهای عمومی و کاربری‌ها</p>

مأخذ: (نگارندگان، ۱۴۰۰)

جدول شماره (۴): تحلیل مؤلفه زیرساخت ها و شبکه حمل و نقل در بازار و اطراف بازار کرمان با استفاده از ابزار و تکنیک سوات

نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)	نقاط فرصت (O)	نقاط تهدید (T)
۱- عرض پیاده‌روها در اغلب معابر اطراف بازار مناسب بوده و برای عبور حداقل دو صندلی چرخ‌دار از کنار هم مناسب می‌باشد	۱- انسداد قسمت‌هایی از معابر در خیابان طالقانی بر روی پیاده‌ها و افراد معلول ۲- عدم دسترسی مناسب به مراکز خرید و خدماتی ۳- عدم اتصال پیاده‌روها به سواره‌روها برای رفت‌وآمد معلولین در قسمت‌هایی از خیابان‌های طالقانی، شریعتی، خیابان قدس و چهارراه ارگ	۱- امکان آماده‌سازی بستر لازم برای حضور راحت معلولین در پیاده‌روهای مجاور بازار کرمان ۲- امکان زمینه‌سازی به‌منظور افزایش حضور راحت نابینایان در پیاده‌روهای خیابان گلبازخان و شریعتی به دلیل وجود مسیرهای ویژه نابینایان ۴- امکان دسترسی ایمن معلولین به پیاده‌روهای دو طرف خیابان گلبازخان و قسمتی از پیاده‌روی شریعتی	۱- افزایش احتمال برخورد سواره‌ها با افراد معلول به دلیل مسدود شدن مسیر پیاده‌رو در خیابان طالقانی. ۲- احتمال زمین‌خوردن معلولین به دلیل عدم اتصال پیاده‌روها به سواره‌روها برای رفت‌وآمد معلولین در قسمت‌هایی از خیابان‌های طالقانی، شریعتی، خیابان قدس و چهارراه ارگ ۳- کاهش امنیت معلولین جسمی حرکتی در صورت عدم مناسب‌سازی ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی در دو طرف مجاور بازار کرمان

مأخذ: (نگارندگان، ۱۴۰۰)

۶- نتیجه‌گیری و راهکارهای پیشنهادی

در چارچوب چشم‌انداز و رسالت تحلیل مؤلفه‌های ساماندهی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین و ارائه راهکارهایی جهت حضور معلولین در کاربری‌ها و معابر اطراف بازار و پاسخگویی به نیازهای معلولین در محدوده مورد مطالعه باتوجه به اهداف تحقیق، راهبردها و راهکارهای پیشنهادی تعریف می‌شوند. راهبردهای و راهکارهای پیشنهادی جدول سوات ارائه می‌شوند و در نهایت به برنامه پیشنهادی بر مبنای تحلیل ساماندهی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین و ارائه راهکارهایی جهت حضور معلولین در کاربری‌ها و معابر اطراف بازار و پاسخگویی به نیازهای معلولین در محدوده مورد مطالعه دست پیدا کرده ایم.

راهکارهای پیشنهادی

- ۱- بسترسازی مناسب کاربری‌ها و فضاهای همگانی بافت مجاور بازار کرمان و توجه به حقوق همه شهروندان برای حضور راحت آنها در راستای پاسخگویی به نیازهای معلولین در محدوده بازار کرمان.
- ۲- مناسب‌سازی کاربری‌های عمومی و جذب معلولین به‌سوی کاربری‌های مجاور بازار کرمان از جمله مناسب‌سازی، تکیه مدیرالملک در خیابان امام و کاربری فرهنگی، تاریخی و گردشگری، حمام گنجعلیخان.
- ۳- مناسب‌سازی کاربری‌های ضروری نظیر بانک‌ها و کاربری‌های آموزشی در مجاورت بازار کرمان از جمله کاربری‌های ضروری و آموزشی در خیابان شریعتی و خیابان امام شهر کرمان.
- ۴- استانداردسازی، مناسب‌سازی و رفع موانع موجود در کاربری‌ها تجاری در خیابان‌های شریعتی، امام، طالقانی و میرزا رضای کرمانی برای معلولان باهدف پاسخگویی به نیازهای آنها از جمله خرید معلولین.
- ۵- تقویت و مناسب‌سازی کاربری‌ها در مجاورت بازار کرمان از جمله مسجد جامع کرمان برای جذب و حضور راحت جامعه هدف.

۶- مناسب‌سازی کاربری‌های مناسب اوقات فراغت در دو طرف میدان مشتاق و ارگ برای تفریح معلولان و ناتوانان جسمی.

۷- جلوگیری از انسداد پیاده‌روها در بافت مجاور بازار کرمان در جهت استفاده معلولان و افراد پیاده و کاهش احتمال برخورد پیاده‌ها با سواره‌ها و ایمن‌سازی حرکت پیاده و تفکیک آن از حرکت سواره با تمهیدات لازم.

۸- زمینه‌سازی برای بازگشایی مسیرهای پیاده‌روی که با تخلیه مصالح و نخاله‌های ساختمانی مسدود و باعث بسته‌شدن حرکت معلولان و کاهش ایمنی مسیر شده‌اند.

۹- بازگشایی مسیر پیاده‌رو و مناسب‌سازی پیاده‌رو خیابان طالقانی شهر کرمان برای رفت‌وآمد آسان معلولان و افراد پیاده.

۱۰- افزایش ایمنی و آرامش برای عابران پیاده به‌ویژه برای دسترسی معلولان و افراد پیاده به معابر اطراف در جهت حضور آسان آنها در بازار تاریخی شهر کرمان.

۱۱- بسترسازی لازم پیاده‌روهای مجاور بازار کرمان، علی‌الخصوص پیاده‌روهای خیابان شریعتی و خیابان امام برای حضور راحت معلولان

۱۲- ساماندهی و مناسب‌سازی پیاده‌روهای های مجاور بازار تاریخی شهر کرمان برای حضور راحت معلولان و افراد پیاده.

۱۳- ساماندهی و مناسب‌سازی مراکز خرید و خدماتی از جمله مرکز خرید، زیرگذر بین قدمگاه و خیابان شریعتی برای حضور راحت و دسترسی آسان معلولان، ناتوانان جسمی و جانبازان به مراکز ذکر شده.

۱۴- ساماندهی و اتصال پیاده‌روها به سواره‌روها برای رفت‌وآمد ایمن و راحت معلولان در قسمت‌هایی از خیابان‌های طالقانی، شریعتی، خیابان قدس و چهارراه ارگ شهر کرمان.

۱۵- آماده‌سازی مسیرهای ویژه به‌منظور جذب بیشتر معلولان به‌سوی بازار تاریخی شهر کرمان.

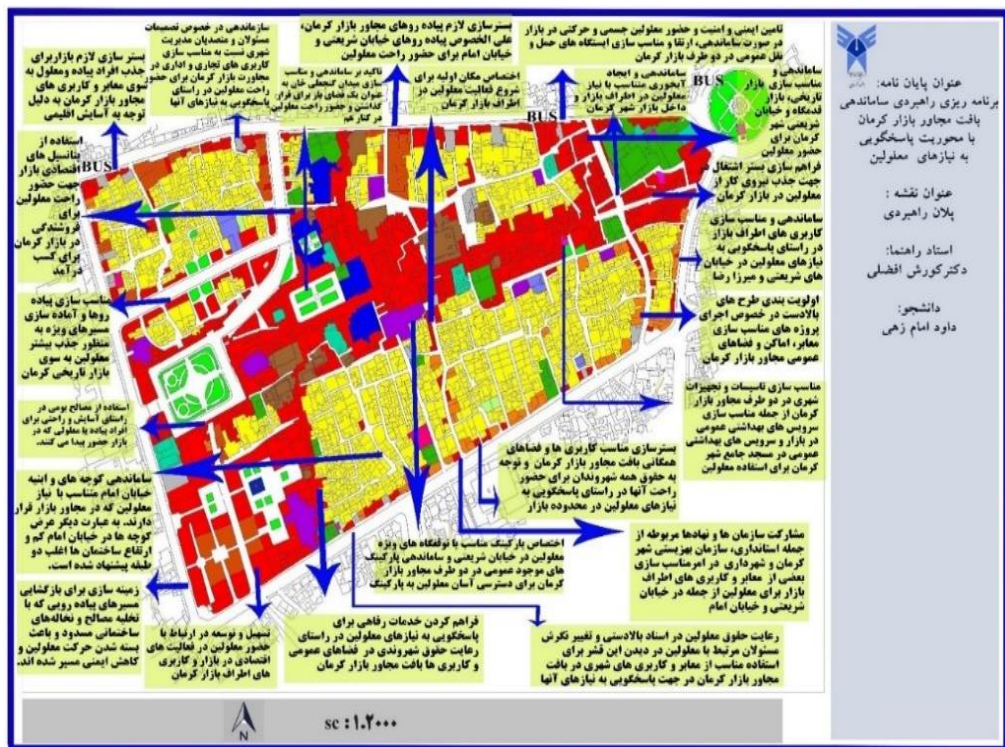
۲۰- مناسب‌سازی تأسیسات و تجهیزات شهری در دو طرف مجاور بازار کرمان از جمله مناسب‌سازی سرویس‌های بهداشتی عمومی در بازار و سرویس‌های بهداشتی عمومی در مسجد جامع شهر کرمان برای استفاده معلولان.

۱۶- دسترسی آسان و ایمن معلولین به پیاده‌روهای دو طرف خیابان گل‌بازخان و قسمتی از پیاده‌روی خیابان شریعتی.

۱۷- ساماندهی و دسترسی مناسب به کاربری‌ها در دو طرف بازار کرمان برای آسایش و راحتی معلولان مناسب‌سازی و دسترسی مناسب معلولین به ادارات در خیابان امام.

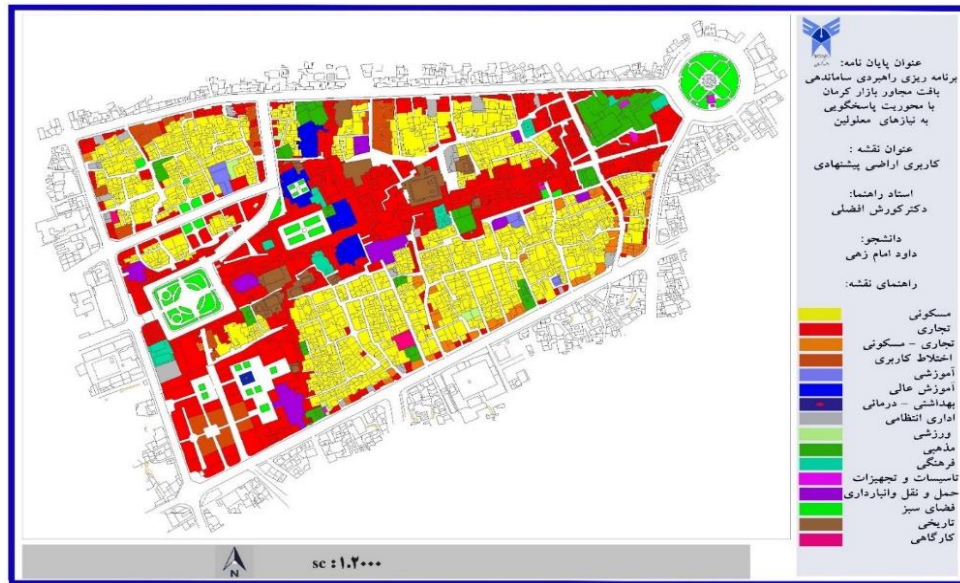
۱۸- آماده‌سازی بستر لازم فضاهای همگانی برای حضور بیشتر معلولان در فضاهای همگانی مجاور بازار کرمان.

۱۹- تأمین امنیت و حضور معلولان جسمی و حرکتی در بازار در صورت ساماندهی، ارتقا و مناسب‌سازی ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی در دو طرف بازار کرمان.

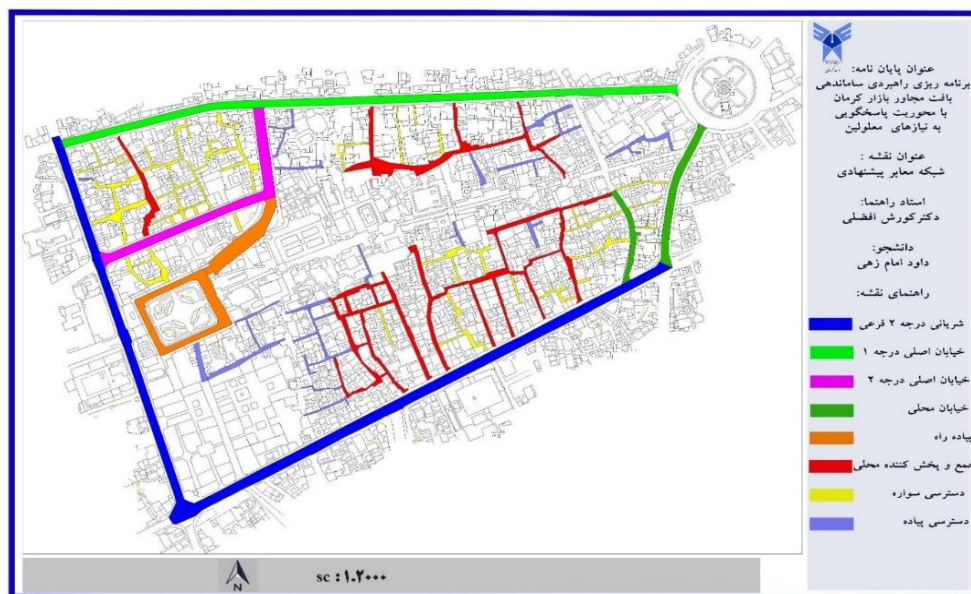

تصویر ۱. پلان برنامه راهبردی پیشنهادی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به

نیازهای معلولین مأخذ: (نگارندگان بر اساس یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

تصویر ۲. نقشه کاربری اراضی پیشنهادی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین (نگارندگان بر اساس یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

تصویر ۳: نقشه شبکه معابر پیشنهادی بافت مجاور بازار کرمان با محوریت پاسخگویی به نیازهای معلولین (نگارندگان بر اساس یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

7- References

Persian References:

- Azani, Mehri. Kahzadi, Esfandiar. Rahimi, Alireza. Baba Nasab, Rasool. (2014). Evaluation of the appropriateness of urban spaces with accessibility criteria for the disabled and ranking of urban areas (case study: Dogonbadan city), Scientific Research Journal of Geography and Planning, year 18, number 50, 1-28. (in Persian)
- Anvari, Hassan. (2002). Farhang Bozor Sokhon, eight volumes, Tehran.
- Badla, Seyyed Mohammad Reza. (2004). People's Role in Adaptation Process, National Conference on Adaptation of Urban Environments for People with Disabilities, Welfare Organization Publications, Qom Province, month of Mordad 1383. (in Persian)
- Dekhkoda, Ali Akbar. (1998). Dekhkoda dictionary, 10th volume, Tehran University Press, 5th edition.
- Etemad Sheikh al-Islami, Faiza. (2006). Adaptation of urban equipment for the disabled and veterans, National Conference on Adaptation of the Urban Environment, Tehran, Research Institute of Engineering and Medical Sciences of Veterans. (in Persian)
- Ghazanfarpour, Hossein. Kamandari, Mohsen. Amiri, Nasim. (2012). Analysis of the state of parks in Kerman city for the use of the disabled and veterans and their spatial and spatial distribution using geographic information system, scientific-research quarterly of new attitudes in human geography, fifth year, first issue, 120-133. (in Persian)
- Habibi, Sayyed Mohsen. (2000). Civil Society and Urban Life, Fine Arts, 0 (7), 21-33. (in Persian)
- Hanachi, Simin. (2004). The role of public awareness and specialized training in the optimization of the urban environment, a collection of articles of the specialized workshop on the design of accessible public spaces for the physically challenged, building and housing research center.
- Harirchi, Amirmahmoud. Mirzaei, Khalil. Jahormi and Makani, Azam. (2009). How the state of quality of life of the citizens of the new city of Fardis, Social Research Quarterly, second year, fourth issue, 89 -110. (in Persian)
- Hesari Jabbar, Laleh. Eskandar Saremi, Maryam. (2019). Exploring the urban public space based on tangible and intangible needs, Iranian Urbanism, 2 (3), 10-16. (in Persian)
- Hojjati, Asma. (2007). Park design criteria for the disabled, electronic publication of landscape architecture. (in Persian)
- Hosseinzadeh Delir, Karim. (2001). Regional Planning, Tehran, Samt Publications.
- Iqbali, Sayyed Rahman. Qalam Ara, Mahmoud. (2006). Optimization of urban environments with emphasis on the possibility of pedestrian productivity, National Conference on Optimization of Urban Environment, Tehran. <https://civilica.com/doc/10187> (in Persian)
- Iraqi, Mustafa. (2011). Creating appropriate passages for the disabled, Iran Shahrzaz Quarterly, No. 4, Tehran. (in Persian)
- Islamic Council of Iran, (2004). comprehensive law on the protection of the rights of the disabled.
- Jalali, Safura. Majdian, Shahreh. Habibian, Homa. (2016). Adapting urban public spaces for the physically and physically disabled (case study: Shahada Street, Hamadan city), the first nationwide conference on key topics in civil engineering, architecture and urban planning in Iran. (in Persian)
- Khojasteh Qamuri, Mohammad Amin. (2010). The favorable environment for the blind

- with the approach of optimizing the urban environment, *International Monthly of Roads and Buildings*, 8th year, No. 74, 74-82. (in Persian)
- Majidi, Fatemeh Al Sadat. Timuri, Siavash. (2011). Towards improving the accessibility of veterans and the physically-motor disabled, (Case study of Chaharbagh Street, Isfahan), *Scientific-Research Journal of Veteran's Medicine*, 3rd year, 11th issue, 36- 44. (in Persian)
 - Mehdizadeh, Javad. Jahanshahi, Mehdi. (1997). The role of pedestrian spaces in the quality of the urban environment with a view to Shiraz, *Urban Planning and Design Essays*, Farnahad Consulting Engineers, Shiraz.
 - Qaseminejad, Shima. (2016). Investigating the role of urban furniture in the comfort of disabled citizens; Case example: the central fabric of Sirjan city, the first national conference on sustainable development and urban management with a citizen's peace approach, Sirjan Municipality. (in Persian)
 - Rahnamai, Mohammad Taghi. Shah Hosseini, Parvaneh. (2004). The process of urban planning in Iran, Semt Publications, second edition.
 - Rostami, Mohammad Hosein. Akhshikh, Khadijeh. RoozChek, Hanieh (2021). Adaptation of Urban Public Spaces for the Disabled People and Elderlies (The Case study: Imam Khomeini Street, Parsian City), *Iranian Urbanism*, 4 (6), 125-141. (in Persian)
 - Samadi Randi, Younes. (1997). Collection of laws, regulations, bylaws, circulars and treaties of the country's cultural heritage, Organization of the Country's Cultural Heritage, Tehran.
 - Sabourigerdeh, Fatemeh. (2020). Design of urban spaces for the elderly and disabled (case study: Shorabil recreation and tourism area), *Iranian Urbanism*, 3 (5), 84-98. (in Persian)
 - Sarwar, Rahim. Mohammadi Hamidi, Somayeh, Vali Khani, Azhdar. (2014). Analysis of the state of urban public spaces for the disabled and those with reduced mobility (case study: Second Sadeghieh Square), *Scientific and International Quarterly Journal of the Iranian Geographical Society*, new edition, twelfth year, number 41, 84-104. (in Persian)
 - Sobhani, Nobakht. Biranvandzadeh, Maryam. (2016). Evaluation of the components of the adaptation of urban public spaces for the use of veterans and the disabled in Khorramabad city", *Urban Planning Geography Research*, Volume 4, Number 2, 283-298. (in Persian)
 - Taghvaei, Masoud. Moradi, Golshan. Safarabadi, Azam. (2010). Investigation and evaluation of the condition of Isfahan city parks based on existing criteria and criteria for the access of the disabled and veterans, *Journal of Geography and Environmental Planning*, year 21, serial number 38, number 2, 64- 47. (in Persian)
- Latin References:**
- Pierce, John. Robinson, Richard. (2001). Strategic planning and management, (translated by Sohrab Khalili Shurini), Tehran: Yadavarah Kitab Publishing House.
 - Sanderson, M. (2006). An Examination of Planning for Persons With Disabilities in Mid-size Canadian Municipalities, a thesis Presented to the University of Waterloo in fulfillment of the thesis requirement for the degree of Master of Arts, University of Waterloo, Canada.
 - Stanbury, j. hugo j.s, (2000). Formulation of policy for transportation of special Needs passengers. Proceedings: CODATUIX. Mexico City.
 - Yeats, M. (1999). Integrating urban design: Meeting the needs of people, Velocity 99 Graz Australia, Australia Stud. thesis requirement for the degree of Master of Arts, University of Waterloo, Canada.

نحوه ارجاع به اين مقاله:

امام زهي، داود. افزلي، كورش. (۱۴۰۱). ساماندهي بافت مجاور بازار كرمان با محوريت پاسخگويي به نيازهاي معلولين، شهرسازي ايران، ۵ (۹)، ۱۷۴ - ۱۹۷.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Iranian Urbanism Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

URL: <https://www.shahrsaziiran.com/1401-5-9-article12/>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27170918.1401.5.9.12.2>